

מבט על, גיליון 514, 4 בפברואר 2014

הטרור חוזר למצרים

יורם שוייצר, שלמה ברום, שני אביתה

הפגנות כיכר תחריר במצרים לפני כשלוש שנים גרמו להדחת הנשיא מובארכ מהשלטון והובילו לעריכת בחירות לפרלמנט ולנשיאות, ובעקבותיהן – לעליית משטרם קצר הימים של 'האחים המוסלמים'. כיום ניצבת מצרים בפני מערכת בחירות נוספת, שתוביל כנראה לבחירתו לנשיאות של הגנרל סיס. בעוד בראשית הדרך התאפיינו חילופי השלטון במצרים בעיקר בהפגנות רחוב המוניות שלוו באלימות כבושה, המשכם לווח באלימות קשה שבאה לידי ביטוי תחילה בעיקר בסיני, אך מזה כמה חודשים היא התפשטה גם אל ערי מצרים גופא.

חוסר היציבות השלטונית ששרר במצרים בעקבות ערעור משטר מובארכ הביא לשחרורם ואף לבריחתם מבתי הכלא של אסירים ביטחוניים רבים, מוותיקי ארגוני הטרור שפעלו במצרים בשנות התשעים ואילך, אשר חלקם השתייך לגורמים המזוהים עם אל-קאעדה ושותפיו. פעילים אלה הצטרפו לאחר צאתם לחופשי להתארגנויות טרור בסיני, ותגברו גם את הקבוצות המבוססות על הבדואים המקומיים, שהחלו לפעול נגד הממשל המצרי וגורמי אכיפת החוק בחצי-האי. חלקם אף חבר אל גורמי הג'יהאד העולמי שפעלו מחוץ למצרים, וסייע לפעילותם ולהפצת רעיונות אל-קאעדה במדינות שונות במזרח התיכון. עיבוי הקשרים בין גורמי הטרור בסיני לבין גורמי הג'יהאד העולמי הוביל לשינוי ולהסלמת דפוסי הפעולה של הג'יהאדיסטים בסיני, כדוגמת שימוש בטרור מתאבדים, שהוא סמלם המסחרי של אל-קאעדה ושותפיו. יעדי הפיגוע בסיני התמקדו בתקיפת צינור הגז בסיני, המוביל לישראל ולירדן, בפגיעה ביעדי משטרה וצבא מצריים, וגם בביצוע מספר פיגועי ראויה מתוכננים היטב נגד ישראל, כולל ירי ספורדי של רקטות לעבר אילת. בעקבות סילוקו של מוחמד מורסי מכס הנשיאות על ידי צבא מצרים ביולי 2013, חלה הסלמה משמעותית בתקיפות נגד הצבא המצרי בסיני, אשר אילצו אותו לתגבר באופן ניכר את כוחותיו. כך הוכנסו לסיני שני גדודים נוספים ומסוקי תקיפה, תוך תיאום והבנות עם ישראל, בשל הצורך להתאים את תנאי ההסכם הביטחוני, שנחתם בין שתי המדינות כחלק מהסכם השלום ביניהן, לצורכי המלחמה בטרור בסיני.

במסגרת פעולותיו תקף הצבא המצרי את תשתיות הטרור בגיבל הלאל, שם מרוכזים ג'יהאדיסטים רבים המסתתרים בקרב האוכלוסייה המקומית. כמו כן, פשט הצבא על בסיסים השייכים לארגוני הטרור בצפון-סיני, וביצע גל נרחב של מעצרים ופגיעה ממוקדת במפקדיהם ובפעיליהם הבכירים.

בראיית המשטר הצבאי במצרים, שלטון חמאס בעזה הוא אחד הגורמים המאפשרים את פעילות קבוצות הטרור הג'יהאדיסטיות בתוך חצי-האי סיני וממנו. הם טוענים שיש הכוונה של הפעולות מרצועת עזה וסיוע להן על ידי פעילים ונשק הזורמים בכיוון ההפוך – מרצועת עזה לסיני, ולא במסלול הרגיל של נשק המוברח מסיני לרצועת עזה. מסיבות אלו המשטר רואה צורך בפעולה נגד חמאס בעזה כחלק מלחימתו בטרור בסיני והיוצא מסיני. בשלב ראשון פועל הצבא המצרי באינטנסיביות רבה בחודשים האחרונים להריסת המנהרות המקשרות בין רצועת עזה לסיני, אשר מופעלות בפיקוח אנשי חמאס בעזה, במטרה לבלום את העברת אמצעי הלחימה ופעילי הטרור מהרצועה, ולשלול מגורמי הטרור מסיני שימוש ברצועת עזה כעורף לוגיסטי ומקום מסתור. אולם לאחרונה יש התבטאויות מצריות רבות המצביעות על שאיפה מצרית לפעול בצורה נחרצת יותר נגד שלטון חמאס בעזה, כדי להענישו ואולי גם להפילו. עדיין מוקדם לקבוע האם להתבטאויות אלו תהיינה משמעויות אופרטיביות נוספות, או שהן רק מסע תעמולה שנועד להצדיק את מה שהמשטר עושה כבר עתה.

מעבר לטענות הקונקרטיות שיש למשטר המצרי נגד חמאס, בראייתם הוא מהווה חלק אורגני מ'האחים המוסלמים' המצריים. המשטר רואה בפעולות הטרור הג'יהאדיסטיות חלק מהמסע ש'האחים המוסלמים' מנהלים נגד המשטר הצבאי שהפיל את הנשיא מורסי וממשלתו – מסע שמורכב מהפגנות אלימות ופעולות טרור. בין אם מנהיגי המשטר הנוכחי במצרים מאמינים באמת שפעולות הטרור הללו מוכוונות על ידי 'האחים המוסלמים' ובין אם לאו, ההאשמות המוטחות בחמאס וההצבעה על הקשר עם 'האחים המוסלמים' במצרים משרתות את המטרה של המשטר להכפיש את 'האחים המוסלמים', ולהחליש את התמיכה הציבורית שעדיין יש להם בחלק מהחברה המצרית.

הבולט מקרב ארגוני הטרור בסיני הוא 'אנצאר בית אל-מקדס', שהודיע על הקמתו ב-2011 בעקבות סדרת הפיגועים שביצעו אנשיו בצינור הגז המצרי בסיני. הארגון הבהיר את זהותו האידאולוגית ואת תפיסת עולמו כאשר הצהיר על נאמנותו ונשבע אמונים לזוואהירי, מנהיג אל-קאעדה החדש. זה, מצידו, בירך את הארגון על פעולותיו ועודד את אנשיו להמשיך במאבק מול המשטר הכופר במצרים ונגד שותפיו האמריקאים והישראלים, שהוכרזו על ידי הארגון כאויביו המרכזיים.

פעילות הטרור המחמירה בסיני כיום מתאפיינת בתקיפות יומיות של תחנות משטרה וחיילים מצריים, כולל הוצאות להורג של חיילים, פיצוץ אוטובוסים וכלי רכב צבאיים והפעלת מתאבדים נגד יעדי צבא ומשטרה. פעולות אלו נעשות לצד ניסיונות התנקשות במפקדי צבא בכירים כדוגמת גנרל אחמד ווספי, מפקד הארמיה השנייה, וחטיפות של גורמי ממשל ושחרורם תמורת תשלום כופר גבוה – צעד המסייע למימון פעילות הטרור. כמו כן חודשו לאחרונה ההתקפות על צינור הגז המצרי בסיני המוביל לירדן, אשר מראשית השנה הותקף כבר שלוש פעמים.

במקביל הורחבה פעילות ארגוני הטרור גם לתוך עריה של מצרים. כך בוצעו בערים מרכזיות במצרים מספר פיגועי ראויה, כולל הפעלת מתאבדים נגד בכירים בממסד המצרי כדוגמת שר הפנים, מחמד אבראהים, האחראי לפעילות כוחות ביטחון הפנים במצרים - הלוחמים העיקריים בטרור. ניסיון ההתנקשות בשר הפנים נכשל, אולם עוזרו לא הצליח להינצל. כמו כן התנקשו בחייו של מחמד מברוק, מי שאחראי על תיק 'האחים המוסלמים' במשרד הפנים המצרי, תקפו את משרדי הממשל בקהיר ופגעו ביעדים ממסדיים וכלכליים באסמעיליה ובסואץ. מבצעי הפיגועים נימקו את התקפותיהם בכך שהמשטר המצרי הנוכחי אינו חוקי ואינו לגיטימי, וכוחות הביטחון מקדשים את הלגיטימציה של השלטון הכופר. לדבריהם, המצב במצרים מאשש את טענותיהם כי הדמוקרטיה שאותה ביקשו אזרחי מצרים אשר ביצעו את ההפיכה ושהובילה לבחירת 'האחים המוסלמים' הייתה מצג שווא וטעות ביסודה, משום שהיא מהווה נטע זר במדינה מוסלמית, אשר חייבת להתנהל על פי חוקי השריעה כהלכתם. הם מגנים את המשטר של סיסי כעושה דברן ומשרת האינטרסים של ארצות-הברית ושל ישראל, וקובעים כי ימשיכו לפעול בכוח עד סילוקו מהשלטון והחלת משטר אסלאמי הלכתי במצרים.

התגברות פעילות הטרור בסיני ובמצרים גופא מחדדת עבור ישראל את הסכנה הנרקמת בגבולותיה מצד גורמי הג'יהאד העולמי בדרום ובצפון, אולם אל לה לישראל להתערב בלחימה הבלתי-מתפשרת שהכריזה מצרים על ארגוני הטרור הפועלים נגדה. כל התערבות פומבית ובוודאי מוצהרת עלולה לסייע לארגוני הטרור המבקשים לצבוע את המאבק המצרי נגדם באינטרסים זרים, ולכן המעשה הנכון הוא להימנע מכך ולאפשר למצרים לנהל את המערכה כהבנתם ועל פי צורכיהם, בכפוף לגמישות הקיימת בנספח הביטחוני להסכם השלום עם ישראל. חיוני לישראל להימנע מהיגררות לפרובוקציות שנעשות בידי גורמים סלפיים-ג'יהאדיסטיים בעזה ובסיני, המבקשים להסלים את המצב בין ישראל לבין עזה ומצרים. בהקשר זה יש לראות גם את ירי הרקטות האחרון מסיני לאילת, ולפחות חלק משיגורי הרקטות מעזה.